Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

Білостоцький технологічний університет (Польща)

Університет прикладних наук (Литва)

Відземський університет прикладних наук (Латвія)

Університет «Aurel Vlaicu» в м. Арад (Румунія)

Міжнародний науково-освітній та навчальний центр (Естонія)

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Кафедра фінансів

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Луцький національний технічний університет

Одеський національний економічний університет

РОЗВИТОК ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УКРАЇНІ: ЗАГРОЗИ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції

27 листопада 2025 р.

Полтава
2025

УДК 336.76:366.56

Дорош Валерія Володимирівна,
студентка
*Науковий керівник: **Єгоричева С. Б.**, д.е.н., професор*
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (Україна)

ДІЯЛЬНІСТЬ САМОРЕГУЛІВНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ НА УКРАЇНСЬКОМУ ФОНДОВОМУ РИНКУ

Саморегулівні організації (СРО) на фондовому ринку – це недержавні професійні об'єднання учасників ринку капіталу, які на добровільних засадах об'єднуються для розробки правил поведінки, стандартів діяльності, здійснення контролю за їх дотриманням та захисту прав своїх членів. Такі організації потрібні для підтримання стабільності та дисципліни на фондовому ринку. Вони доповнюють діяльність державного регулятора, беручи на себе функції контролю, стандартизації та професійного навчання учасників ринку. СРО сприяють підвищенню прозорості, запобігають порушенням і зловживанням, а також захищають права інвесторів. Завдяки таким організаціям ринок капіталу функціонує більш ефективно, а учасники отримують доступ до актуальних знань і кращих практик. Отже, СРО є важливим елементом системи регулювання і контролю, який підсилює довіру до фінансової системи країни.

Основними функціями саморегулівних організацій є:

- розроблення та затвердження обов'язкових для виконання членами СРО правил (стандартів) провадження відповідного виду професійної діяльності на ринках капіталу, крім правил, що прямо встановлені законом, та здійснення контролю за їх дотриманням членами організації;
- впровадження норм професійної етики в практичній діяльності учасників об'єднання;
- розроблення та затвердження методичних рекомендацій щодо провадження відповідного виду професійної діяльності на ринках капіталу;
- розроблення та здійснення заходів щодо захисту прав членів СРО;
- розроблення заходів, спрямованих на запобігання порушенням членами СРО норм законодавства та внутрішніх документів СРО, зокрема при припиненні ними своєї професійної діяльності;
- впровадження ефективних механізмів розв'язання спорів, пов'язаних з професійною діяльністю учасників об'єднання;
- здійснення моніторингу дотримання статуту та внутрішніх документів об'єднання його учасниками;
- застосування заходів дисциплінарного впливу до членів СРО у разі виявлення порушень статуту та внутрішніх документів [1].

Саморегулівні організації на фондовому ринку України почали створюватися у 1990-х роках у процесі його становлення. Визначені Міжнародною організацією комісій з цінних паперів базові принципи саморегулювання полягають у тому, що такі організації повинні знаходитись під контролем органу державного регулювання й дотримуватись всіх етичних норм та стандартів під час здійснення своїх функцій. Після 2015 року їх діяльність почала гармонізуватися із європейськими стандартами MiFID II та UCITS [2]. Нині СРО вважаються важливим інструментом саморегуляції та партнерами Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) у розвитку ринків капіталу.

Станом на листопад 2025 року на українському фондовому ринку діють чотири саморегулівні організації (табл. 1). Усі вони охоплюють основні сегменти ринків

капіталу: торгівлю цінними паперами, управління активами та будівельні інвестиції. Зокрема, Українська асоціація інвестиційного бізнесу (УАІБ) об'єднує компанії з управління активами інвестиційних і пенсійних фондів, сприяючи розвитку ринку спільного інвестування. Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів (ПАРД) представляє торговців цінними паперами та депозитарні установи, встановлює стандарти діяльності й контролює їх дотримання. Асоціація «Українські фондові торговці» (АУФТ) об'єднує брокерів і торговців цінними паперами, сприяючи розвитку біржової торгівлі та підвищенню професійного рівня учасників. Асоціація з управління фінансами та інвестиціями (АУФІ) координує діяльність компаній, які управляють фондами фінансування будівництва та операціями з нерухомістю.

Таблиця 1

Саморегулівні організації, що діють на фондовому ринку України станом на листопад 2025 року

Найменування	Рік утворення	Кількість членів
Українська асоціація інвестиційного бізнесу	1995	271
Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів	1996	421
Асоціація «Українські фондові торговці»	2004	531
Асоціація з управління фінансами та інвестиціями	2020	37

Джерело: складено автором на основі [3] та інформації з сайтів організацій.

Основними проблемами у діяльності професійних об'єднань учасників ринку капіталу в Україні, на нашу думку, є конфлікт інтересів між окремими учасниками та регулятором, дублювання функцій із НКЦПФР, обмежене фінансування та недостатня матеріально-технічна база, а також низький рівень цифровізації процесів й комунікації між учасниками ринку. Додатково ситуацію ускладнює послаблення діяльності асоціацій під час воєнного стану, що зумовлено зниженням інвестиційної активності, зменшенням кількості діючих компаній на ринку, а також загальним падінням довіри інвесторів і скороченням обсягів операцій з цінними паперами.

Напрями вдосконалення діяльності професійних об'єднань учасників полягають у чіткому розмежуванні повноважень між державним регулюванням і саморегулівними організаціями для усунення дублювання функцій та підвищення ефективності контролю. Важливо забезпечити прозорість діяльності асоціацій через відкритість інформації щодо стандартів, звітності та результатів моніторингу. Розвиток цифрових інструментів контролю і моніторингу сприятиме автоматизації процесів, зменшенню бюрократії та підвищенню оперативності обміну даними. Значну увагу слід приділити посиленню взаємодії між асоціаціями, регулятором і учасниками ринку з метою координації дій та формування єдиної політики розвитку. Крім того, важливим напрямом є активна участь СРО у реформі пенсійної системи, зокрема, у сфері управління активами недержавних пенсійних фондів.

Література

1. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки : Закон України від 23 лютого 2006 року № 3480-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text.

2. Полюхович В. І. Роль саморегулівних організацій на фондовому ринку. *Приватне право і підприємництво*. 2015. Вип. 14. С. 152-156.

3. Реєстр саморегулівних організацій професійних учасників ринків капіталу. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. URL: https://www.nssmc.gov.ua/register/litsenzuvannia-ta-reestratsiia/reiestr-opu/.